

Adam Wielomski

TEOKRACJA PAPIESKA

1073 – 1378

Myśl polityczna papieży, papalistów i ich przeciwników

WYDAWNICTWO VON BOROWIECKY

Warszawa 2011

SPIS TREŚCI

Od Autora

ROZDZIAŁ I. KRÓL-KAPŁAN I CESARZ-KATECHON

I. Cesarz jako katechon

1. Teologia polityczna króla-kapłana
2. Cezaropapistyczne imperium Karola Wielkiego
3. Doktryny cesarskie X i XI wieku
Odnowienie cesarstwa pośród Niemców
Refleksy antycznej i bizantyjskiej cesarskiej teologii politycznej
Katechon św. Pawła i proroctwa apokaliptyczne
Katechoniczny charakter odnowionego cesarstwa

II. Imperialna teologia polityczna w dobie sporu z papieżem o inwestyturę

1. Od Ottona III do Henryka IV
2. Cesarskie *Libelli de lite*

ROZDZIAŁ II. AUGUSTYNIZM POLITYCZNY I REFORMA GREGORIAŃSKA

I. Augustynizm polityczny

1. Wyjaśnienie terminu
2. Św. Augustyn, a „augustynizm polityczny”
3. Historia „augustynizmu politycznego” do pontyfikatu Grzegorza VII

II. Teologia polityczna Grzegorza VII

1. O stanie i niedolach Kościoła X i XI stulecia
2. Przełom eklezjalny XI wieku
3. Hildebrand i pre-gregorianie

4. Cele początkowe reformy gregoriańskiej
5. Papieska Wunderwaffe: ekskomunika
6. Program eklezjalno-polityczny: *Dictatus papae*
Prymat papieski
Pontyfikalna nieomylność
Wykładnia idei *Dictatus papae* w innych pismach pontyfikalnych
7. Dwie depozycje i 2 list do Hermanna z Metz
8. Główne rysy teologii politycznej

III. Reforma czy rewolucja gregoriańska?

1. Interpretacja „rewolucyjna”
2. Interpretacja tradycjonalistyczna
3. Odpowiedzi na kwestie sporne
Czy władza doczesna podchodzi od diabła?
Rzekome wyklęcie instytucji cesarstwa
Kwestia rzekomej równości ludzi
4. Wniosek końcowy odnośnie „reformy” i „rewolucji” gregoriańskiej

ROZDZIAŁ III. KOŚCIÓŁ-IMPERIUM W XII-XIII WIEKU

I. Kościół po Canossie

1. Konkordat Wormacki
2. Polityczne znaczenie wypraw krzyżowych
3. Pontyfikat Aleksandra III

II. Eklezjologia polityczna Innocentego III

1. Sen o panowaniu nad światem
2. Antropologia polityczna
3. Nowatorska konstrukcja eklezjalno-polityczna Innocentego III
4. Uprawnienia pontyfikalne w Kościele
Prymat jurysdykcyjny
Nieomylność papieska
5. Roszczenia papieskie względem sfery doczesnej
Problem źródła roszczenia pontyfikalnego
Kwestia sporna: dualizm Innocentego III
6. Papiestwo wobec sfery doczesnej i politycznej
Władza pochodzi z uzurpacji i legitymizację otrzymuje od Kościoła
Prawa pontyfikalne wobec elekcji cesarskiej
Weto papieskie wobec kandydata na cesarza
Elekcyjność i kontraktualny charakter władzy cesarskiej
Prawo stanowienia królestw
Polityczny charakter ekskomuniki
Prawo obkładania interdyktem
Władza pośrednia i bezpośrednia
Szczególna domena pontyfikalna: Italia
Papież a stosunki międzynarodowe
7. Rzeczywisty cel doczesnych roszczeń Innocentego III

III. Innocenty IV

1. Śmiertelny bój z Fryderykiem II
2. Pontyfikat wielkiego kanonisty
3. Innocenty III a Innocenty IV

ROZDZIAŁ IV. PONTYFIKALNA MONARCHIA TEOLOGÓW I KANONISTÓW

I. Fideizm polityczny

1. Nurt sasko-kontraktualistyczny
2. Ortodoksyjni gregorianie
Symboliści niemieccy
Deusdedit i pierwsza koncepcja dualistyczna
Teologia polityczna „dwóch mieczy”

II. Kanoniści

1. Idea racjonalizacji systemu teokratycznego
2. Pierwsi kanoniści
3. „Dekret” Gracjana i jego następcy
4. Wielcy kanoniści XII i XIII wieku
Dekretyści i dekretaliści
Kanoniści-dualiści
Hierokraci
5. Kanoniści a prawo rzymskie

III. Wielcy teokratyczni Doktorzy Kościoła XIII wieku

1. Arystotelizm a idee teokratyczne XIII stulecia
2. Odrzucenie Arystotelesa: św. Bonawentura
Fideista wobec filozofii
Teologia polityczna
3. Chrystianizacja arystotelizmu: św. Tomasz z Akwinu
Natura i łaska w filozofii oraz teologii politycznej
Przekształcenie teologii politycznej w filozofię polityczną
Państwo a Kościół: spory o interpretację
Państwo a Kościół, czyli jak św. Tomasz z Akwinu widział sam siebie?
Poglądy teokratyczne przypisywane Akwinacii
O naturze władzy papieskiej w Kościele
Istota tomizmu

IV. Warunek *sine qua non* istnienia teokracji pontyfikalnej

ROZDZIAŁ V. KRYZYS IMPERIUM PONTYFIKALNEGO: SPÓR FILIPA IV PIĘKNEGO Z BONIFACYEM VIII

I. Kościół, cesarstwo a państwo narodowe w Średniowieczu

1. Kwestia państwowości mediewalnej
2. Problem uniwersalizmu i państwa narodowego
3. Problem mediewalnych narodów
4. Narodziny państwa francuskiego

II. Bój Filipa IV Pięknego z Bonifacym VIII

1. Faktografia sporu
2. Pokłosie sporu: powstanie narracji nacjonalistycznej

III. Filozofia polityczna obozu Filipa IV Pięknego

1. Idee dworskie
2. Publicyści regalistyczni
Broszury logistyczne
Argumenty z dziedziny prawa rzymskiego
Problem „dualizmu”
Refutacja argumentów papalistycznych z Litery
Kościół jako „lud Boży”
3. Arystotelizm w służbie króla: Jan z Paryża
Kilka uwag interpretacyjnych
Przeciwko teokracji
Odmienny charakter państwa i Kościoła
Geneza i teoria własności
Zamach na autonomię Kościoła

IV. Bonifacy VIII i teokraci

1. Myśl eklezjalno-polityczna Bonifacego VIII
Koncepcje eklezjalne
Koncepcje polityczne
Spór o ortodoksyjność *Unam Sanctam*
2. Teokraci
Moc pontyfikalna i teoria doskonałości
Gradacja bytów
Dwugłós o „dwóch mieczach”
Decyzjonizm pontyfikalny
Teoria własności
Fideizm teokratyczny
- V. Skutki sporu o *Unam Sanctam*

ROZDZIAŁ VI. SPÓR PAPIESTWA Z LUDWIKIEM IV BAWARSKIM

I. Narodziny agresywnego laicyzmu

1. Zlaicyzowane cesarstwo Fryderyka I Barbarossy
Nowy katechon i „Igraszka o Antychryście”
Prawo rzymskie, czyli racjonalizacja poprzez prawo
2. Idea cesarska Fryderyka II
3. Rewolucja awerroizmu łącińskiego
Ibn Roszda Awerroes a awerroizm
Państwo i Kościół w myśli awerroistów łącińskich

II. Łabędzi śpiew Sacrum Imperium: Ludwik IV Bawarski

III. Awerroizm polityczny

1. Dante Alighieri i Marsyliusz z Padwy
Włoskie imperium?
Imperium awerroistyczne?
Awerroistyczne cesarstwo
2. Awerroizm fideistyczny: Wilhelm z Ockham
Duns Szkot
Teologiczne źródło ockhamizmu
Fideistyczny anryklerykalizm Wilhelma z Ockham
Filozofia a myśl polityczna
Anarchistyczny nominalizm
Rewolucyjny fideizm
Apologia cesarstwa
3. Przypadkowa jedność nurtów postawerroistycznych w XIV wieku

IV. Wirtualna reakcja papalistyczna

1. Wykazy błędów stronnictwa imperialnego
2. Doktryna teokratyczna w epoce avignońskiej
Dwaj zapomniani kanoniści
Pierwsza aktywność intelektualna: wokół Unam Sanctam
Prymat papieski
Nieomylność papieska
Teokracja ekstremistyczna: Augustyn z Ankony
Kontrowersje wokół dualizmu Alvaro Pelayo
Dualizm Alvara Pelayo
3. Augustynizm i tomizm w myśli teokratycznej XIV wieku

Zakończenie

Wykaz literatury cytowanej

Skorowidz